

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

Психологія: методичні рекомендації щодо організації практичних
занять з навчальної дисципліни «Психологія» для студентів
непсихологічних спеціальностей .

Ужгород-2018

УДК 159.9(076)

ББК Ю9 273

С38

Синишина В.М. Методичні рекомендації щодо організації практичних занять студентів з навчальної дисципліни «Психологія» для студентів неpsychологічних спеціальностей .

Методична розробка містить матеріали методичного забезпечення практичних занять з навчальної дисципліни «Психологія» для студентів неpsychологічних спеціальностей. У методичних рекомендаціях викладено вказівки до кожного заняття та завдання щодо підготовки до практичного заняття : теоретичні питання для вивчення, проблемні питання для самостійної роботи та колективного обговорення, теми реферативних повідомлень , завдання для словникової роботи, рекомендовану літературу до кожного заняття , перелік питань для підсумкового контролю.

Рецензент: Ярема Олена Миколаївна, доктор психологічних наук, проф. кафедри психології Карпатського університету імені Августина Волошина

З М І С Т

Вступ.....	
Програма навчальної дисципліни « Психологія».....	
Плани практичних занять.....	
Практичне заняття № 1. Предмет, завдання та структура психологічної науки	
Практичне заняття № 2. Розвиток психіки і свідомості	
Практичне заняття № 3. Структура і динаміка розвитку особистості. Особистість у діяльності та спілкуванні	
Практичне заняття № 4. . Темперамент та характер як властивості особистості.	
Практичне заняття № 5. Відчуття як первинна форма відображення дійсності.....	
Практичне заняття № 6. Сприймання. Сутність та основні якості сприймання.....	
Практичне заняття № 7. Рівень абстрактного пізнання: мислення та уява.....	
Практичне заняття № 8. Поняття про пам'ять.	
Практичне заняття № 9. Психологічний механізм уваги.....	
Практичне заняття № 10. Емоційно-вольові психічні процеси.....	
Питання до підсумкового контролю контролю.....	
Критерії оцінювання знань студентів на практичних заняттях.....	
Список рекомендованої літератури.....	

ВСТУП

«Психологія» є базовим курсом, знання якого дає можливість майбутнім фахівцям ефективно організовувати працю, підвищувати її продуктивність, уміло здійснювати виробничий процес на сучасному етапі соціально-економічних та суспільних трансформацій.

Метою дисципліни «Психологія» є формування у студентів знань щодо розкриття загальних закономірностей та вміння охарактеризувати етапи формування предмета психологічної науки, показувати динаміку та логіку розвитку психологічних концепцій, різних поглядів, які керують поведінкою людини та процесами пізнання навколишнього світу, закони становлення його особистості.

Курс «Психологія» побудований на основі сучасних знань про психіку, фундаментальних тверджень психологічної науки щодо концепцій особистості та діяльності, наукових тверджень про відображувальну, пізнавальну, регулятивну функцію психіки та закономірностей функціонування психіки, її проявів від найпростіших відчуттів до абстрактних пізнавальних процесів, від психічних властивостей особистості до розумових здібностей та виходить із принципів професійно-діяльної спрямованості у підготовці майбутніх фахівців.

Курс «Психологія» спрямований на засвоєння понять «особистість», «діяльність», «пізнавальні процеси», «емоційно-вольова сфера особистості», «пізнавальні процеси», «психологічні властивості особистості».

Вивчаючи курс «Психологія» студенти повинні **знати**:

- взаємозв'язок між фізіологією людини та виникненням і розвитком і формуванням психічних процесів ;
- структуру психічного відображення в процесах діяльності людини;

- закономірності взаємозв'язку психічних явищ ;
- сучасні психологічні концепції особистості ;
- індивідуально-типологічні властивості особистості;
- закономірності психічного розвитку та формування самосвідомості особистості.

Організація навчальної діяльності студентів у межах курсу «Психологія» передбачає набуття студентами наступних **умінь**:

- вільно використовувати понятійний та термінологічний апарат психології;
- застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних проблем;
- уявляти та визначати свої життєві перспективи;
- організовувати і керувати взаємодією у сферах людина-людина ;
- виявляти і аналізувати психічні особливості особистості;
- планувати та реалізувати професійну самоосвіту та самовиховання.

Методичні рекомендації до практичних занять з курсу «Психологія» містять завдання, які передбачені навчальною програмою. Плани практичних пропонуються до кожної теми, однак проводяться вони в залежності від кількості годин у навчальному плані. **Метою методичних рекомендацій** щодо практичних занять з курсу «Психологія» є створення таких умов навчання , щоб студенти могли засвоїти на основі наукового підходу цілісну систему знань з дисципліни та озброїтися такими здобутками сучасної психологічної науки, які б сприяли створенню цілепокладання на самореалізації та були передумовами підготовки до професійного становлення і зростання .

Задачі , які ставлять перед собою методичні вказівки:

- сприяти практичній допомозі в теоретичному опануванні дисципліни;
- сформувати навички використання отриманих знань у професійній діяльності;
- мотивувати студентів до активної роботи на практичних заняттях шляхом відповідей на дискусійні питання.

Методичні вказівки укладено у вигляді окремих завдань для підготовки до практичного заняття: теоретичних завдань та завдань для самостійної роботи, що включають питання для самостійного вивчення та колективного обговорення, словникової роботи; та повідомлень за обраною темою, що складає зміст індивідуальної роботи студентів.

Матеріал, який винесено на опрацювання студентам, є не лише програмним, він також містить інформацію із додаткової літератури; проблемні питання сформульовані таким чином, щоб надати можливість студентам використовувати дані методичні вказівки не тільки у процесі підготовки до теоретичних питань курсу, а й під час творчої самостійної та індивідуальної роботи студентів. Практичні заняття активізують пізнавальну діяльність студентів, закріплюють теоретичні знання і сприяють формуванню в них вмінь і навичок практичного використання сучасних методів психології. Проблеми, що обговорюються на практичних заняттях, передбачають між-предметні зв'язки з віковою психологією, а саме розвиток психологічних явищ, зокрема, у осіб молодшого шкільного, підліткового та юнацького віку; мотивують студентів оволодіти знаннями щодо сучасного стану психологічної науки та її надбань у галузі дослідження психології людини. Методичні рекомендації сприяють якісній практичній підготовці майбутніх фахівців.

У ході вивчення курсу здійснюється проміжний та підсумковий види контролю. Проміжний контроль здійснюється на практичних заняттях: усне опитування, реферативні доповіді, домашні завдання. Вивчення курсу (підсумковий контроль) завершується складанням заліку(іспиту).

Програма
Навчальної дисципліни « Психологія»
Модуль 1 . Психологія як наука

Змістовний модуль 1.Загальні теоретичні основи психології

Тема 1. Предмет завдання і структура психологічної науки.

Визначення психології. Особливості психології як науки. Предмет та об'єкт психології, їх співвідношення. Особливості психічної реальності.

Методологічні, теоретичні та природничі основи психології. Основні групи методів психології. Емпіричні методи психології: спостереження, самоспостереження, експеримент, бесіда, опитування, тестування, аналіз документів та продуктів діяльності, експертна оцінка. Аналітичні методи: кількісні та якісні. Основні розділи психології. Зв'язок з іншими науками. Значення психологічних знань для людини. Основні психологічні школи XIX–XX-XI ст.

Тема 2. Розвиток психіки і свідомості

Історичний розвиток психіки (філогенез). Загальна психологія та зоопсихологія як дві психологічні науки, які займаються вивченням філогенезу психіки. Стадії розвитку психіки тварин. Елементарна сенсорна стадія. Перцептивна стадія. Проблема антропогенезу.

Розвиток психіки в онтогенезі. Пікові стадії розвитку психіки людини. Виникнення первісної свідомості. Типи і форми поведінки організмів. Вікові кризи розвитку людини. Теорії онтогенезу психіки. Психічний розвиток на рівні організму. Психічний розвиток на рівні індивіда. Психічний розвиток на рівні особистості.

Психіка і мозок. Побудова нервової системи людини. Свідомість як найвищий рівень розвитку психіки. Свідомість і несвідоме.

Змістовний модуль 2 . Психологія особистості. Особистість у спілкуванні та діяльності. Властивості особистості.

Тема 3. Структура і динаміка розвитку

особистості. Особистість у діяльності та спілкуванні.

Поняття особистості в психології. Визначення особистості. Структура особистості. Біологічні й соціальні умови становлення індивідуальності.

Спрямованість особистості. Потреби. Інтереси. Ціннісно-смилова сфера особистості. Цінності і ціннісні орієнтації. Мотивація.

Здібності. Поняття про здібності. Структура здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Психологічна діагностика здібностей. Здібності і задатки. Проблема розвитку здібностей. Здібності і проблема фахової орієнтації. Талант і геній.

Психологічна сутність самосвідомості. Самосвідомість і людське «Я». Структура і функції самосвідомості. Ідентифікація та рефлексія.

Теорії особистості. Теорія особистості класичного психоаналізу. Теорія особистості індивідуальної психології. Теорія особистості аналітичної психології. Теорії рис особистості. Теорія особистісних конструктів.

Тема 4 Темперамент та характер як властивості особистості.

Поняття і типи темпераменту. Якості темпераменту. Темперамент і особистість. Теорії темпераменту. Проблема типу темпераменту. Темперамент і діяльність.

Поняття про характер. Основні риси характеру. Взаємозв'язок характеру і темпераменту. Шляхи формування характеру. Акцентуація характеру і темпераменту. Типи акцентуацій, специфіка їх прояву у спілкуванні та взаємодії. Вікові особливості формування та тренування характеру.

Модуль 2. Психічні процеси

Змістовний модуль 3. Пізнавальні процеси та емоційно-вольові процеси.

Тема 5. Відчуття як первинна форма відображення

Відчуття як пізнавальний процес. Характеристики відчуттів: модальність, інтенсивність, локалізація, тривалість. Загальні властивості відчуттів та особливості їх індивідуальних проявів: пороги чутливості, адаптація, сенсibilізація, синестезія, компенсація, сенсорна депривація. Класифікація відчуттів. Взаємодія відчуттів . Контраст відчуттів.

Тема 6. Сприймання. Сутність та основні якості сприймання.

Сприймання як пізнавальний процес. Фізіологічні основи сприймання . Властивості сприймання. Цілісність, структурність, константність, предметність, осмисленість, узагальненість, апперцепція. Класифікація сприймань. Складні форми сприймання . Ілюзії сприймання. Вікові особливості сприймання. Значення пізнавального процесу сприймання у житті людини.

Тема 7. Рівень абстрактного пізнання . Мислення та уява.

Мислення. Операції мислення. Аналіз та синтез. Порівняння. Абстрагування та узагальнення. Конкретизація. Поняття. Види понять. Види мислення: наочно-дійове, наочно-образне, абстрактно-логічне. Розв'язання розумових задач та творча діяльність особистості. Колективна творчість. Розумова діяльність і мова. Поняття про коефіцієнт інтелектуальності.

Уява. Психологічний механізм уяви. Фактори уяви. Головні властивості уяви. Техніки уяви: комбінування, акцентування, гіпербола, літота, типізація, алегоризація, метафоризація, символізація. Інтуїція. Психологічний механізм інтуїції. Етапи творчого процесу.

Тема 8. Поняття про пам'ять

Поняття про пам'ять. Загальна характеристика процесів пам'яті. Види пам'яті. Фізіологічні умови пам'яті. Класифікація пам'яті: за

модальністю (наочно-образна, рухова, емоційна, словесно-логічна), тривалістю зберігання (миттєва, короткочасна, проміжна, довгострокова), цілями діяльності (мимовільна, довільна). Процеси пам'яті. Теорії пам'яті. Мнемічні властивості пам'яті. Методи розвитку пам'яті. Умови і прийоми підвищення ефективності пам'яті. Вікові особливості розвитку пам'яті. Розвиток пам'яті у навчальному процесі школярів.

Тема 9. Психологічний механізм уваги.

Увага як форма психічної діяльності. Поняття про увагу. Фізіологічні механізми уваги. Психологічна установка і діяльність. Різновиди уваги та їх порівняльні характеристики. Характерні особливості уваги. Види і властивості уваги. Якості та форми уваги.. Уважність як властивість особистості. Значення уваги в діяльності педагога. Вікові особливості розвитку уваги. Розвиток і формування уваги дітей, підлітків та юнаків.

Тема 10. Емоційно-вольові психічні процеси

Емоційні психічні процеси як основа внутрішнього світу особистості.. Відмінність пізнавальних процесів від емоційних. Структура емоційної сфери психічного. Емоції та почуття. Відмінності між емоціями та почуттями. Види емоційних станів: настрій, афект, стрес, фрустрація, афективний стан. Індивідуальні особливості в емоційному житті. Праксичні емоції – як основа розвитку особистості.

Воля та вольові дії. Цілеспрямованість та рішучість особистості. Дисциплінованість як запорука ефективної діяльності. Етапи простого та складного вольового акту. Вольові якості та психологічні фактори їх формування. Свобода волі та відповідальність особистості. Формування вольових якостей на етапах вікового розвитку.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Модуль 1 . Психологія як наука

Змістовний модуль 1. Загальні теоретичні основи психології

Практичне заняття № 1.

Тема : Предмет, завдання та структура психологічної науки .

Вказівки до вивчення теми:

Мета заняття з даної теми: розкрити особливості розвитку психології як науки, причини складності визначення предмету психології , еволюцію психологічної науки від форм філософського знання до практичного у сучасних умовах.

При підготовці до практичного заняття необхідно оволодіти змістом таких понять, як: психологія, психіка, психологічна школа, психологічний напрямок (напрямок), матеріальний субстрат психіки, пізнавальна функція, відображувальна та регулятивна функція.

Важливо встановити , чому ми вважаємо початком виникнення психології - час створення експериментальної психології, розтлумачити, коли наука починає називатися власне наукою. Необхідно також розтлумачити, чому філософські знання епохи Відродження , епохи Середньовіччя (тощо) ми не можемо вважати науковими психологічними знаннями. Необхідно розмежувати життєву психологію та наукову психологію (вказати , які методи пізнання психіки людини використовує саме наукова психологія).

Теоретичні питання, винесені для вивчення на практичному занятті:

1. Визначення психології як науки.
2. Предмет психології , структура сучасної психології, місце психології в системі наук.
3. Методи досліджень у психології .
4. Значення психології та її завдання на сучасному етапі.
6. Основні психологічні школи XIX–XX-XI ст.

Завдання для самостійної роботи

1. Питання для самостійного опрацювання:

1. Як змінювався предмет психології в періоди становлення науки.
2. Яка особливість предмету психології.
3. Чим відрізняється життєва (побутова) психологія від наукової.
4. Чи існує матеріальний субстрат психіки.
5. В чому ви вбачаєте значення психології для педагогів.
6. Які основні принципи та методи психології .
7. Назвіть функції психіки .

2. Скласти словник психологічних понять до даної теми та дати їх визначення: психологія, психіка, відображувальна діяльність, активне психічне відображення, свідомість, несвідоме, експеримент .

Завдання для індивідуальної роботи

Теми повідомлень (рефератів)

- Розвиток психологічних уявлень у Стародавній Греції .
- Основні етапи становлення та розвитку психології.
- Значення психологічних знань для педагогів.
- Розвиток психологічної науки в Україні.
- Завдання психології на сучасному етапі суспільно-історичного розвитку.

Рекомендована література

1. Ждан А. А. История психологии / А. А. Ждан. – М. : Изд-во Моск. унта, 1990. – 367 с.
2. Загальна психологія : підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Либідь, 2005. – 464 с.
3. Короткий психологічний словник / [авт. тексту В. І. Войтко] – К. : Вища школа, 1976. – 191 с.

4. М'ясоїд П. А. Загальна психологія: навчальний посібник / П. А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2001. – 487 с.
5. Максименко С. Д. Загальна психологія / С. Д. Максименко. – К. : «Центр навчальної літератури», 2004. – 272 с.
6. Основи психології : підручник / За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – К. : Либідь, 2002. – 632 с.

Практичне заняття № 2.

Тема : Розвиток психіки і свідомості

Вказівки до вивчення теми:

Мета заняття з даної теми: розкрити закономірності особливостей розвитку свідомості людини як вищого щабелю психіки.

При підготовці до практичного заняття необхідно оволодіти змістом таких понять, як: інтелект, самосвідомість, особистість, підсвідомість, передсвідомість, філогенез, онтогенез, геніальна особистість, надособистість.

Важливо встановити різницю між свідомістю та психікою , розмежувати форми психіки тварин та людей, встановити між ними відмінність, виявити залежність між формами психіки і видами емоцій та видами поведінки, а також усвідомити умови соціально-економічного прогресу і суспільних перетворень світової цивілізації, які впливають на розвиток нових психічних якостей особистості.

Теоретичні питання, винесені для вивчення на практичному занятті:

1. Загальне поняття про психіку.
2. Стадії розвитку психіки: а) сенсорна; б) перцептивна; в) інтелектуальна.
3. Походження свідомості та її сутність.
4. Єдність свідомості й діяльності.
5. Розвиток психіки в онтогенезі та філогенезі.

Завдання для самостійної роботи

1. Питання для самостійного опрацювання:

1. Визначте етапи розвитку нервової системи. Якою є послідовність етапів розвитку психіки?
2. Чи впливає середовище та умовами життя на розвиток психіки?
3. Що є спільного у психічній діяльності тварини і людини, і що відмінне у психічній діяльності тварини і людини?
4. Які ознаки людської свідомості?
5. Назвіть структури мозку, що беруть участь у перцептивних процесах і внутрішній регуляції?
6. Дайте визначення функціональної асиметрії мозку?
7. Визначте, в чому роль лівої та правої півкуль?
8. Які функції може виконувати свідомість людини?

2. Скласти словник психологічних понять до даної теми та дати їх визначення:

асиметрія мозку, свідомість, самосвідомість, відображення, подразливість, чутливість, вища нервова діяльність, рефлекс, безумовний рефлекс, умовний рефлекс, психічні процеси, свідомість, несвідоме, підсвідоме.

Завдання для індивідуальної роботи

Теми повідомлень (рефератів)

1. Асиметрія мозку: проблеми досліджень.
1. Прояви свідомості в поведінці, психічних процесах, властивостях і станах людини.
2. Стадії та рівні розвитку психіки та її вплив на поведінку тварин.
3. Свідомість і мозок. Психіка і мозок.
4. Проблема розмежування та диференційного підходу до інстинкту, навичок та інтелекту.
5. Характеристика інтелектуальної поведінки тварин.
6. «Мова» і спілкування тварин.

Рекомендована література

2. Загальна психологія : підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Либідь, 2005. – 464 с.
3. Короткий психологічний словник / [авт. тексту В. І. Войтко] – К. : Вища школа, 1976. – 191 с.
- Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – 3-е изд. – М.: Политиздат, 1982. – 304 с.
- М'ясоїд П. А. Загальна психологія: навчальний посібник / П. А.М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2001. – 487 с.
5. Максименко С. Д. Загальна психологія / С. Д. Максименко. – К. : «Центр навчальної літератури», 2004. – 272 с.
6. Основи психології : підручник / За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – К. : Либідь, 2002. – 632 с.

Змістовний модуль 2 . Психологія особистості. Особистість у спілкуванні та діяльності.

Практичне заняття № 3.

Тема : Структура і динаміка розвитку

особистості. Особистість у діяльності та спілкуванні .

Вказівки до вивчення теми:

Мета заняття з даної теми: засвоїти різницю між поняттями «індивід», «індивідуальність», «особистість», визначити співвідношення мотивів, потреб і цілей.

1. Здобути уявлення про типи самооцінки особистості та визначити їх роль у житті та діяльності людини. Засвоїти поняття Я-концепції та її складових.
2. Здобути уявлення про свідому і несвідому мотивацію.

При підготовці до практичного заняття необхідно оволодіти змістом таких понять, як: особистість, індивід, індивідуальність, особистість, діяльність, мотивація, мотив, потребнісна сфера особистості, самооцінка.

Важливо встановити, чому людина народжується індивідом, а стає індивідуальністю. Необхідно визначити, чи завжди людина стає особистістю. Обґрунтувати, чим керується людина в діяльності: потребами, чи мотивами і яку роль займає мотивація у житті людини та її діяльності. Важливо визначити, що таке самооцінка і як вона впливає на мотиви влади, мотиви професійної діяльності, мотиви навчання та інше.

Теоретичні питання, винесені для вивчення на практичному занятті:

1. Співвідношення понять “індивід”, “особистість”, “індивідуальність”, “людина”, “суб’єкт”.
2. Особистість та її психологічна структура.
3. Теорії особистості.
4. Поняття про самосвідомість, її функції та структура. Образ «Я».
5. Самооцінка та її види.
6. Потребнісно-мотиваційна сфера особистості.
7. Діяльність, її види та роль у становленні особистості.
8. Спілкування, його структура, функції та роль у становленні особистості.

Завдання для самостійної роботи

1. Питання для самостійного опрацювання:

1. Визначте, коли індивідуальність стає особистістю.
2. Обґрунтуйте суспільну сутність особистості.

3. Чи можна стверджувати, що якості, риси, чи властивості в особистості зумовлені її біологічною природою? Що є біологічне в життєдіяльності особистості?

4. Які з мотивів спонукають людину до професійної діяльності? Обґрунтуйте з позиції основних теорій мотивації професійної діяльності, чому людина ходить на роботу.

5. Поясніть, яким чином самооцінка людини пов'язана з мотивацією досягнення?

6. Визначте, які основні мотиви влади. Чи є мотив влади компенсаторним механізмом низької самооцінки та комплексу неповноцінності?

7. Розтлумачте формулу Джеймса щодо самооцінки.

8. Чи можна рівень домагань пов'язати з рівнем самооцінки людини і як ці поняття пов'язані з успіхом у професійній діяльності.

2. Скласти словник психологічних понять до даної теми та дати їх визначення:

індивід, індивідуальність, людина, особистість, чинники особистості: біологічний, соціальний ; активність особистості, спрямованість особистості, мотив, настанова, потяг, прагнення, інтерес, переконання, світогляд, ідеал, потреба, самосвідомість, фрустрація, самооцінка, самоповага, рівень домагань.

Завдання для індивідуальної роботи

Теми повідомлень (рефератів)

1. Співвідношення понять "особистість" і "індивідуальність".

2. Структура особистості у дослідженнях вчених.

3. Теорія активності З. Фрейда.

4. Фундаментальні рушійні сили людської активності.

5. Спрямованість особистості та її роль у формуванні цілісної особистості.

6. Головні групи мотивів особистості.

- 7.Чинники, що зумовлюють психічний розвиток особистості .
- 8.Інтереси, їх роль у розвитку особистості.
- 9.Характеристика цінностей особистості.
10. Мотивація досягнення у концепції Х.Хекхаузена.
- 11.Характеристика потреб у теорії Мюррея та Маслоу.
- 12.Психологічна характеристика власної особистості.

Рекомендована література

1. Занюк С.Н.Психологія мотивації: Навч.посіб. / С.С. Занюк. – К.: Либідь, 2002. – 304 с.
2. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.И. Ильин. – СПб.: Питер, 2002. – 512 с.
3. Колесов Д.В. Введение в общую психологию / Д.В. Колесов. – М., Воронеж: МПСИ, 2002. – 736 с.
4. Копець Л. В. Психологія особистості / Л. Копець. – К.: Вид. дім “КиєвоМогилянська академія”, 2007
5. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – 3-е изд. – М.: Политиздат, 1982. – 304 с.

Практичне заняття № 4.

Тема : Темперамент та характер

Вказівки до вивчення теми:

Мета заняття з даної теми: вдосконалити знання студентів про темперамент та характер.

Студенти в процесі практичного заняття повинні усвідомити та вивчити визначення темпераменту, чітко орієнтуватися у теоріях темпераменту, типах темпераменту. Студенти у процесі практичного заняття також мають вміти характеризувати властивості темпераменту, аналізувати роль темпераменту в діяльності і спілкуванні.

Важливо навчитися врегульовувати негативні риси характеру та тренувати позитивні якості характеру і властивості темпераменту. У прикладному аспекті вивчення даної проблематики важливо навчитись визначати власний вид темпераменту та застосовувати уміння визначати темперамент учнів у процесі професіогенезу вчителя та використовувати ці знання для побудови оптимального навчально-виховного процесу.

При підготовці до практичного заняття необхідно оволодіти змістом таких **понять, як**: темперамент, тип вищої нервової діяльності, сила нервових процесів, рухливість нервових процесів, врівноваженість нервових процесів, екстраверсія, інтроверсія, сенситивність, реактивність, пластичність, ригідність, резистентність.

Теоретичні питання, винесені для вивчення на практичному занятті:

1. Поняття про темперамент.
2. Теорії темпераменту.
3. Типи темпераментів.
4. Основні властивості темпераменту.
5. Компоненти темпераменту.
6. Фізіологічні механізми темпераменту.
7. Поняття про характер. Типологія характеру. Структура характеру.
8. Природа характеру та його формування.
9. Вікові особливості формування характеру.

Завдання для самостійної роботи

1. Питання для самостійного опрацювання та колективного обговорення:

1. Якими властивостями вищої психічної діяльності характеризується темперамент?
 2. Яке співвідношення властивостей (сили , урівноваженості , працездатності) вищої нервової діяльності І.П. Павлов поклав в основу типів темпераментів?
 3. Як проявляються особливості поведінки екстраверта? Які риси характеру можуть сформуватись у екстравертів?
 4. Як проявляються особливості поведінки інтроверта? Які риси характеру можуть сформуватись у інтровертів?
 5. Як може впливати темперамент на формування рис особистості?
 6. У чому полягає виховання темпераменту та характеру? Чи можливо виховати темперамент? Обґрунтуйте відповідь.
 7. Яка роль у діяльності спеціаліста в системі відносин людина-людина грає знання темпераменту людини? На прикладі вчитель- учень.
 8. В чому може проявитися врахування вчителем, лікарем особливостей темпераменту учня або пацієнта?
 9. Охарактеризуйте конституційну теорію Кречмера–Шелдона.
 10. Чим характеризується фундаментальний принцип роботи ВНД за Павловим?
- 2. Скласти словник психологічних понять до даної теми та дати їх визначення:** характер , темперамент, екстраверсія, інтроверсія, сенситивність, реактивність, пластичність, ригідність, резистентність.

Завдання для індивідуальної роботи

Теми повідомлень (рефератів)

1. Проявлення психологічних властивостей темпераменту в професійній діяльності.
2. Залежність стилю спілкування від типу темпераменту.
3. Темперамент і формування небажаних форм поведінки.

3. Прояв психологічних властивостей темпераменту у пізнавальних процесах людини.
4. Залежність стилю спілкування від властивостей темпераменту.
5. Співвідношення будови тіла з типом темпераменту в теоріях Е. Кречмера й У. Шелдона.
6. Дослідження властивостей нервових процесів людини у працях Б.М.Теплова і В.Д.Небиліцина.
7. Шляхи пристосування темпераменту до вимог навчальної та професійної діяльності.
8. Методи діагностування темпераменту.
9. Проблема класифікації темпераментів.
10. Історія розвитку вчення про темперамент.
- 11. Вікові особливості формування характеру.**
12. Взаємозв'язок темпераменту та характеру.

Рекомендована література

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания /Б.Г. Ананьев. – СПб.: Питер, 2001. – 288 с.
2. Асмолов А.Г. Психология личности / А.Г. Асмолов. – М.: Смысл; Академия, 2002. – 416 с.
3. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Ю.Б. Гиппенрейтер. – М.: Че Ро, 2002. – 336 с.
4. Короткий психологічний словник / [авт. тексту В. І. Войтко] – К. : Вища школа, 1976. – 191 с.
5. М'ясоїд П. А. Загальна психологія: навчальний посібник / П. А.М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2001. – 487 с.

Модуль 2. Психічні процеси

Змістовний модуль 3. Пізнавальні процеси та емоційно-вольові процеси.

Тема 5 : Відчуття як первинна форма відображення дійсності.

Вказівки до вивчення теми:

Мета заняття з даної теми: вдосконалити знання студентів про відчуття, їх класифікацію та види, загальні закономірності та властивості.

При підготовці до практичного заняття необхідно оволодіти змістом таких понять, як: сенсифікація, фізіологія відчуттів, аналізатор, дошка Брайля, рефлекторна дуга.

Важливо встановити, чому людина народжується з відчуттями однієї сили та інтенсивності, а в ході професіогенезу та діяльності можлива інша сенситивність та сенсифікація. Необхідно обґрунтувати, чи керується людина в діяльності своїми відчуттями, і яку роль відіграють відчуття у житті людини та її діяльності. Важливо визначити, що таке синестетика і як вона впливає на творчу уяву особистості. Звернути увагу чому чутливість тварини значно вища, ніж людини. Студенти повинні приділити увагу вивченню вікових особливостей розвитку відчуттів.

Теоретичні питання, винесені для вивчення на практичному занятті:

1. Поняття про відчуття. Фізіологічна основа відчуттів.
2. Класифікація і види відчуттів.
3. Загальні закономірності відчуттів.
4. Основні властивості відчуттів.
5. Вікові особливості пізнавального процесу відчуттів.

Завдання для самостійної роботи

1. Питання для самостійного опрацювання та колективного обговорення:

1. У чому полягає фізіологічна основа відчуттів?
2. За якими ознаками класифікують відчуття?
3. Розкрийте сутність адаптації та її видів.
4. В чому полягає сутність сенсibiliзації?
5. Поясніть значення відчуттів для людини.
6. В чому полягає психофізика сенсорних процесів.
7. На чому ґрунтуються відчуття різної модальності.
8. Визначте декілька теорій відчуттів .
9. Сенсорна організація особистості.

2. Скласти словник психологічних понять до даної теми та дати їх визначення:

відображення, подразливість, чутливість, вища нервова діяльність, рефлекс, безумовний рефлекс, умовний рефлекс, психічні процеси, . екстроцептивні відчуття, зорові, слухові , дотикові , нюхові, смакові, інтроцептивні відчуття

Завдання для індивідуальної роботи

Теми повідомлень (рефератів)

1. Відчуття як психічна форма освоєння дійсності.
2. Відчуття як активний процес сприймання та обробки інформації.
3. Значення відчуттів в житті людини.
4. Багатоманітність відчуттів та їх походження.
5. Специфіка нюхових, смакових й дотикових відчуттів.
6. Фактори, що впливають на формування образів.
7. Відчуття як психічний процес.

Рекомендована література

1. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності / М.С. Корольчук – К.: Ельга; Ніка-Центр, 2008. – 400 с.
2. Основи психології: Підручник / За заг.ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 1996. – 632 с.
3. Колесов Д.В. Введение в общую психологию / Д.В. Колесов. – М., Воронеж: МПСИ, 2002. – 736 с.

Практичне заняття № 6.

Тема : Сутність та основні якості сприймання.

Вказівки до вивчення теми:

Мета заняття з даної теми: вдосконалити знання студентів про сприймання, їх класифікацію та види, загальні закономірності та властивості.

При підготовці до практичного заняття необхідно оволодіти змістом таких понять, як: сприйняття, предметність, цілісність, осмисленість, константність, категоріальність, вибірковість, апперцепція.

Важливо встановити , в чому полягає спільне та відмінне між сприйманням і відчуттям. Необхідно обґрунтувати, якими є загальні властивості сприймань, яку роль відіграють сприймання у житті людини та її діяльності. Важливо визначити , що таке структурність сприймання та який її механізм . З життєвого досвіду студенти повинні зробити висновок , який вплив на сприймання може справляти попередній досвід? Звернути увагу на вікові особливості сприймання.

Теоретичні питання, винесені для вивчення на практичному занятті:

1. Поняття про сприймання. Фізіологічна основа сприймання.
2. Класифікація і види сприймання.
3. Загальні особливості сприймання.

4. Індивідуальні особливості сприймання.
5. Вікові особливості розвитку пізнавального процесу сприймання.

Завдання для самостійної роботи

1. Питання для самостійного опрацювання та колективного обговорення:

1. Що спільного між сприйманням і відчуттям?
2. Навести приклади аперцепції і пояснити це явище.
3. Визначити загальні властивості сприймань.
4. Розтлумачте поняття “ілюзія” у сприйманні та який її механізм?
5. Розвиток сприймання й вплив на нього діяльності.
6. Закони і загадки зорового сприймання людини.
7. Феномени зорових ілюзій.

2. Скласти словник психологічних понять до даної теми та дати їх визначення:

Сприймання, предметність, структурність, осмисленість, цілісність, константність, вибірковість, ілюзії, аперцепція, сприймання простору, сприймання часу, сприймання руху, конвергенція, акомодация, синкретичне сприймання.

Завдання для індивідуальної роботи

Теми повідомлень (рефератів)

1. Сприймання як психічна форма освоєння дійсності.
2. Сприймання як активний обробки інформації.
3. Значення сприймання в житті людини.
4. Багатоманітність сприймань та їх походження.
5. Фактори, що впливають на формування образів.
7. Сприймання як психічний процес.

8. Сприймання у дітей молодшого шкільного віку.

9. Пізнавальні процеси у підлітків та юнаків.

Рекомендована література

1. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності / М.С. Корольчук – К.: Ельга; Ніка-Центр, 2008. – 400 с.
2. Основи психології: Підручник / За заг.ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 1996. – 632 с.
3. Колесов Д.В. Введение в общую психологию / Д.В. Колесов. – М., Воронеж: МПСИ, 2002. – 736 с.
4. М'ясоїд П. А. Загальна психологія: навчальний посібник / П. А.М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2001. – 487 с. 5
5. Максименко С. Д. Загальна психологія / С. Д. Максименко. – К. : «Центр навчальної літератури», 2004. – 272 с.

Практичне заняття № 7.

Тема : Рівень абстрактного пізнання: мислення та уява

Вказівки до вивчення теми:

Мета заняття з даної теми: вдосконалити знання студентів про те, що мислення та уява належать до рівня абстрактного пізнання дійсності.

Під час практичних занять студенти мають навчитися аналізувати, в чому полягає процес розв'язання мислительних задач, етапи мислительних дій, розумові операції, взаємозв'язок та взаємозалежність між мисленням та мовленням. Студенти повинні знати, у чому полягають індивідуальні особливості мислення та уяви, в чому полягає практична цінність уяви для створення духовних та матеріальних цінностей людини. Студенти повинні

визначити, чим характеризується поняття “мрія” і чим мрія відрізняється від прожектерства.

При підготовці до практичного заняття необхідно оволодіти змістом таких понять, як:

мислення, аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, конкретизація, класифікація, систематизація, уява, довільна та мимовільна уява, репродуктивна та творча уява, мрія, доповнення, аглютинація, гіперболізація, акцентування, схематизація, типізація.

Теоретичні питання, винесені для вивчення на практичному занятті:

1. Поняття про мислення як одного з рівнів абстрактного пізнання .
2. Операційні компоненти мислення.
3. Форми мислення. Види мислення.
4. Індивідуальні особливості мислення.
5. Мислення та мовлення. Види і функції мовлення.
6. Поняття про уяву. Фізіологічні основи уяви. Зв'язок уяви з предметною діяльністю.
7. Процес утворювання образів уяви.
8. Вікові особливості розвитку уяви та мислення. Уява та мислення у школярів молодшого та підліткового віку

Завдання для самостійної роботи:

1. Питання для самостійного опрацювання та колективного обговорення:

1. Визначте сутність мислення як психічного процесу?
2. Які існують індивідуальні особливості мислення?
3. Дайте визначення операційним компонентам мислення.
4. Які існують тести на визначення розумових здібностей?
5. Як пов'язані між собою мислення та мовлення?

6. Чим поміж собою відрізняються образи пам'яті та образи уяви?
7. Чим відрізняються уявлення та образи уяви?
8. Дайте порівняльну характеристику мислення та уяви.

2. Скласти словник психологічних понять до даної теми та дати їх визначення: судження, умовиводи, поняття, проблемна ситуація, задача, гіпотеза, наочно-дійове мислення, наочно-образне мислення, словесно-логічне мовлення

Завдання для індивідуальної роботи Теми повідомлень (рефератів)

1. Особливості мислення первісної людини.
2. Теоретичне та практичне мислення.
3. Візуальне мислення.
4. Творче та критичне мислення.
5. Мислення й творчість.
6. Індивідуальні особливості мислення
7. Методи вивчення й розвитку уяви.
8. Роль уяви у навчальному процесі старших школярів.

Рекомендована література

1. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей / Д.Б.Богоявленская – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 320с.
2. Зайчук В.О. Розвиток мислення у процесі засвоєння економічних знань / В.О.Зайчук. — К. : Навчальна книга, 2003. — 88с.
3. Корольчук М.С. Основи психології. Опорні конспекти, схеми, методики / М.С.Корольчук, В.М. Крайнюк, В.М. Марченко. – К.: Ніка-центр, 2009. – 320 с.
4. Лозиця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення / В. С. Лозиця В. С.. – К.: ЕксОБ, 2000. – С. 25-26.

5. Максименко С. Д. Експериментальна психологія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. Д. Максименко, Е. Л. Носенко ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. - К. : Центр учбової літератури, 2008. - 360 с.

6. Максименко С.Д. Загальна психологія / С.Д. Максименко. – К.: ЦУЛ, 2004. – 272 с.

7. Моляко В.А. Психология конструкторской деятельности / В.А. Моляко. – М.: Машиностроение, 1983. – 134 с.

Практичне заняття № 8.

Тема : Поняття про пам'ять.

Вказівки до вивчення теми:

Мета заняття з даної теми: вдосконалити знання студентів про загальні властивості пам'яті.

Студенти повинні звернути увагу на роль та важливе значення пам'яті в житті людини, яка є формою психічного відображення, і полягає в закріпленні, збереженні й подальшому відтворенню минулого досвіду. Вони повинні знати, що розумові дії забезпечують пам'ять. Студенти мають усвідомити та вивчити нове поняття “мнемічні дії”. Важливо акцентувати увагу студентів на тому, щоо ті дії, які людина використовує при запам'ятовуванні, збереженні, відтворенні матеріалу, називаються мнемічними діями.

При підготовці до практичного заняття необхідно оволодіти змістом таких **понять**, як пам'ять, запам'ятовування, збереження, забування, відтворення, впізнавання, згадування, пригадування, спогади, короткотривала пам'ять, довготривала пам'ять, оперативна пам'ять, довільне запам'ятовування, мимовільне запам'ятовування, смислове запам'ятовування, механічне запам'ятовування.

Теоретичні питання, винесені для вивчення на практичному занятті:

1. Загальна характеристика процесів пам'яті.

2. Теорії пам'яті.
3. Фізіологічні основи пам'яті.
4. Види пам'яті.
5. Методи розвитку пам'яті.
6. Вікові особливості розвитку пам'яті.
7. Розвиток пам'яті у навчальному процесі школярів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Питання для самостійного опрацювання та колективного обговорення:

1. Пам'ять у професійній діяльності людини.
2. Чи існує ідеальна пам'ять?
3. Що є необхідною умовою довільного запам'ятовування?
4. Які існують різновиди пам'яті? Дайте їх класифікацію.
5. Як відбуваються розвиток пам'яті?
6. Охарактеризуйте причини забування.
7. Які основні властивості притаманні мнемічним процесам?
8. Поясніть механізм забування з позицій різних теорій.
9. Назвіть вікові особливості динаміки розвитку пам'яті.
10. Вікові особливості розвитку пам'яті молодших школярів та підлітків.

2. Скласти словник психологічних понять до даної теми та дати їх визначення: збереження, забування, відтворення, короткотривала пам'ять, довготривала пам'ять, оперативна пам'ять, довільне запам'ятовування, мимовільне запам'ятовування, смислове запам'ятовування, механічне запам'ятовування.

Завдання для індивідуальної роботи

Теми повідомлень (рефератів)

1. Удосконалення пам'яті.

2. Основні принципи запам'ятовування нової інформації.
3. Пам'ять і діяльність оператора.
4. Індивідуальний досвід людини та пам'ять.
5. Методи та засоби розвитку пам'яті.
6. Розвиток пам'яті у школярів молодшої школи.
7. Мнемічні процеси та їх роль у житті людини.

Рекомендована література

1. Корольчук М.С. Основи психології. Опорні конспекти, схеми, методики / М.С.Корольчук, В.М. Крайнюк, В.М. Марченко. – К.: Ніка-центр, 2009. – 320 с.
2. Лозиця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення / В. С. Лозиця. – К.: ЕксОБ, 2000. – С. 25-26.
3. Максименко С. Д. Експериментальна психологія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. Д. Максименко, Е. Л. Носенко ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. - К. : Центр учбової літератури, 2008. - 360 с.
4. Максименко С.Д. Загальна психологія / С.Д. Максименко. – К.: ЦУЛ, 2004. – 272 с.
6. М'ясоїд П. А. Загальна психологія: навчальний посібник / П. А.М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2001. – 487 с.

Практичне заняття № 9.

Тема : Психологічні механізми уваги.

Вказівки до вивчення теми:

Мета заняття з даної теми: ознайомитися із поняттям уваги та її специфікою .

У процесі практичного заняття студенти мають усвідомити ознаки, які відокремлюють один вид уваги від іншого, умови та ступінь переходу одного виду уваги в інший, причини, що викликають конкретний вид уваги. Важливо

визначити , як формується увага у школярів , як це явище розвивається у студентському віці. Потрібно розмежувати увагу і свідомість, оскільки свідомість-це також виділення якогось об'єкта серед інших, уяснити процес зосереджуваності для характеристики уваги.

Теоретичні питання, винесені для вивчення на практичному занятті:

- 1.Визначення уваги та характеристика її особливостей.
- 2.Фізіологічні умови уваги.
- 3.Функції уваги
- 4.Психологічна установка і діяльність
5. Види і властивості уваги.
6. Розвиток і виховання уваги дітей ,підлітків та юнаків.

Завдання для самостійної роботи

1.Питання для самостійного опрацювання та колективного обговорення:

1. В чому полягають причини відсутності уваги?
2. Гіперактивність молодших школярів .
3. Гіперактивність у підлітковому віці. Дефіцит уваги.
4. Які основні властивості притаманні увазі?
5. В чому різниця між увагою та свідомістю ?
6. Що таке уважність і в чому вона виявляється?
7. Які умови ефективного формування уваги?
8. Вікові особливості розвитку уваги.

2. Скласти словник психологічних понять до даної теми та дати їх визначення: увага, уважність, властивість уваги, гіперактивність, дефіцит уваги.

Завдання для індивідуальної роботи

Теми повідомлень (рефератів)

1. Удосконалення уваги.
2. Основні принципи запам'ятовування нової інформації.
3. Увага і діяльність оператора.
4. Індивідуальний досвід людини та увага.
5. Методи та засоби розвитку уваги.
6. Розвиток уваги у школярів молодшої школи.
7. Методи розвитку уваги.
8. Увага та її роль у житті людини.

Практичне заняття № 10.

Тема :Емоційно-вольові психічні процеси

Вказівки до вивчення теми:

Мета заняття з даної теми: вивчити закономірності емоційно-вольових процесів .

У процесі практичного заняття студенти мають усвідомити ознаки, які відокремлюють емоції від почуттів, умови переходу одної інтенсивності переживань до іншої , причини, що викликають психічні стани особливо звернути увагу на саморегуляцію внутрішніх психічних станів. Важливо визначити , як формується воля особистості та акцентувати увагу на розвитку та тренуванні волі у школярів , визначити як це явище розвивається у студентському віці.

Розглядаючи питання становлення вольових якостей особистості, студентам доцільно встановити вплив вольових якостей на мотиваційну, моральну, інтелектуальної сфери та визначити як воля впливає на психологічний розвиток особистості.

При підготовці до практичного заняття необхідно оволодіти змістом таких понять, як емоції, почуття, стрес, фрустрація, афект, саморегуляція, депресія, ейфорія, воля, рішучість, цілеспрямованість.

Теоретичні питання, винесені для вивчення на практичному занятті:

1. Воля і емоційна сфера особистості. Визначення емоцій та характеристика їх особливостей.
2. Визначення почуттів та характеристика їх особливостей.
3. Негативні психічні стани. Стрес, афект, фрустрація.
4. Методи саморегуляції негативних психічних станів.
5. Вольова регуляція поведінки.
6. Основні напрямки і шляхи розвитку волі.

Завдання для самостійної роботи

Питання для самостійного опрацювання та колективного обговорення:

1. В чому полягають причини відсутності волі?
2. Чи впливає соціальний статус на рівень сформованості вольових якостей?
3. Які фактори приймають участь у вихованні вольових якостей особистості?
4. Які властивості характеризують емоції та почуття?
5. Які групи емоцій можна виділити відповідно до їх модальності?
6. Дайте визначення настрою.

7. Назвіть методи та засоби подолання негативних психічних станів.
8. Дайте визначення дересії як психо-емоційного стану.

2.Скласти словник психологічних понять до даної теми та дати їх визначення: довільна регуляція, вольові процеси, вольовий вчинок, вольове зусилля; вольова діяльність, довільні і мимовільні дії, вольові стани, вольові якості.

Завдання для індивідуальної роботи

Теми повідомлень (рефератів)

1. Види емоцій та їх роль на життєдіяльність людини.
2. Теорії емоцій.
3. Емоції та сучасна художня творчість.
4. Вплив стресу та дистресу на організм людини.
5. Фізіологічні механізми афекту.
6. Вольова регуляція у юнацькому віці.
7. Дихальна та м'язова релаксація як методи саморегуляції внутрішніх психічних станів.

Рекомендована література

1. Колесов Д.В. Введение в общую психологию / Д.В. Колесов. – М., Воронеж: МПСИ, 2002. – 736 с.
2. Копець Л. В. Психологія особистості / Л. Копець. – К.: Вид. дім “КиєвоМогилянська академія”, 2007
3. Климов Е.А. Общая психология. Общеобразовательный курс / Е.А. Климов. – М.: Юнити-Дана, 2001. – 511с.
4. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – 3-е изд. – М.: Политиздат, 1982. – 304 с.
5. Максименко С.Д. Загальна психологія / С.Д. Максименко. – К.: ЦУЛ, 2004. – 272 с.

6. Моляко В.А. Психология конструкторской деятельности / В.А. Моляко. – М.: Машиностроение, 1983. – 134 с.

Питання для підсумкового контролю

1. Визначення психології як науки.
2. Основні галузі психології.
3. Місце загальної психології в системі наук.
4. Методи вивчення психіки.
5. Співвідношення понять "людина", "індивід", "особистість", "індивідуальність".
6. Психологічна структура особистості
7. Психологічні особливості вікових періодів.
8. Криза новонародженості. Стадія дитинства.
9. Ранній вік. Криза трьох років.
10. Дошкільний вік. Молодший дошкільний вік.
11. Підлітковий вік.
12. Психологічні особливості юнацького та студентського віку.
13. Формування і розвиток особистості. Спрямованість особистості.
14. Діяльність. Її характеристика (потреби, мотиви, цілі, предмет, засоби, структура).
15. Діяльність і активність. Діяльність і поведінка. Види діяльності.
16. Уміння, навички та звички.
17. Поняття про спілкування. Види та функції.
18. Типи спілкування: імператив, маніпуляція, діалог.
19. Внутрішня структура спілкування: комунікація, інтеракція, перцепція.
20. Поняття про відчуття.

21. Фізіологічні основи відчуттів.
22. Види відчуттів і їх класифікація.
23. Загальні якості та закономірності відчуттів.
24. Сприймання як психічний пізнавальний процес.
25. Основні властивості сприймання.
26. Фізіологічні основи сприймання..
27. Порушення сприймання: гіперстезія, гіпостезія, галюцинації та ілюзії.
28. Основні відмінності відчуттів і сприймання.
29. Види сприймання. Сприймання простору, руху і часу.
30. Поняття про увагу. Фізіологічні основи уваги.
31. Основні властивості уваги.
32. Функції уваги.
33. Види уваги. Поняття про розсіяність, її причини і види.
34. Пам'ять як психічний пізнавальний процес. Основні теорії пам'яті.
Фізіологічні основи пам'яті.
35. Види пам'яті та їх класифікація.
36. Процеси пам'яті.
37. Індивідуальні відмінності пам'яті.
38. Мислення як процес пізнавальної діяльності, його особливості.
39. Основні етапи мисленнєвого процесу.
40. Відмінність мислення від інших пізнавальних процесів.
41. Види і рівні мислення.
42. Логічні операції та форми мислення.
43. Індивідуально-психологічні характеристики мислення.
44. Уява як особлива форма людської психіки, її значення та специфіка.
Фізіологічні основи уяви.
45. Види уяви.
46. Функції уяви.
47. Способи створення нових образів.
48. Мовлення як психічний пізнавальний процес. Мовлення і мова.

49. Функції мовлення. Види мовлення.
50. Розвиток мовлення. Індивідуальні особливості мовлення.
51. Поняття про темперамент. Історія уявлень про темперамент. Вчення І.Павлова про типи нервової системи. Властивості темпераменту.
52. Темперамент і особистість.
53. Темперамент і стиль діяльності.
54. Психологічна характеристика типів темпераменту.
55. Поняття про характер.
56. Риси характеру, їх класифікація.
57. Формування характеру та його структура.
58. Характер і темперамент.
59. Типології характерів.
60. Здібності, їх значення. Види здібностей.
61. Здібності і задатки.
62. Здібності, обдарованість, талант, геніальність.
63. Розвиток здібностей.
64. Поняття про емоції і почуття. Їх особливості та характеристика. Функції емоцій і почуттів, способи їх вираження.
65. Класифікація емоцій і почуттів.
66. Вищі почуття.
67. Структура емоційності особистості.
68. Негативні психічні стани.
69. Саморегуляція психічних станів.
70. Воля як форма відображення дійсності.
71. Фізіологічні механізми волі.
72. Характеристика вольового акту.
73. Основні властивості волі.
74. Розвиток волі.
75. Етапи вольових дій.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

Оцінка «Відмінно/А» – студент набрав відповідну кількість балів (90% – 100%) , активно працював на практичних заняттях, повністю володіє теоретичним матеріалом, вчасно виконав усі завдання щодо словникової роботи, опрацював, законспектувавши питання для самостійного опрацювання та колективного обговорення, опрацював обрану тему повідомлення.

Оцінка «Добре/В» – студент набрав відповідну кількість балів (80% – 90%) , активно працював на практичних заняттях, володіє теоретичним матеріалом, законспектував питання для самостійного опрацювання та колективного обговорення, вчасно виконав усі завдання щодо словникової роботи та опрацював обрану тему повідомлення з помилками.

Оцінка «Добре/С» – студент набрав відповідну кількість балів (70% – 80%) , активно працював на практичних заняттях, володіє теоретичним матеріалом, законспектував питання для самостійного опрацювання та колективного обговорення, не виконав одне завдання щодо словникової роботи та опрацював обрану тему повідомлення з недоліками.

Оцінка «Задовільно/D» – студент набрав відповідну кількість балів (60% – 70%) , не повністю володіє теоретичним матеріалом, не законспектував одне завдання щодо питань для самостійного опрацювання та колективного обговорення, не виконав два завдання словникової роботи та невірно опрацював обрану тему повідомлення .

Оцінка «Задовільно/Е» – студент набрав відповідну кількість балів (50% – 60%) , не повністю володіє теоретичним матеріалом, не законспектував два завдання щодо питань для самостійного опрацювання та колективного обговорення , не виконав три завдання словникової роботи та невірно визначив тему реферату.

Оцінка «Незадовільно/F» – студент набрав відповідну кількість балів (25% – 50%) , не володіє теоретичним матеріалом, не виконав більше двох завдань щодо питань для самостійного опрацювання та самостійного обговорення, не виконав чотири завдання словникової роботи та не опрацював тему повідомлення.

Оцінка «Незадовільно/FX» – студент набрав відповідну кількість балів (0% – 25%) , не володіє теоретичним матеріалом, роботу не виконано.

Список літератури

Основна:

1. Большой психологический словарь.– М.: Прайм-Еврознак, 2003. – 672с.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций / Ю.Б. Гиппенрейтер. – М.: Че Ро, 2002. – 336 с.
3. Ждан А. А. История психологии / А. А. Ждан. – М. : Изд-во Моск. унта, 1990. – 367 с.
4. Загальна психологія : підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Либідь, 2005. – 464 с.
5. Занюк С.Н. Психологія мотивації: Навч. посіб. / С.С. Занюк. – К.: Либідь, 2002. – 304 с.
6. Энциклопедия: Общая психология. – К.: Master Media, 2004.
7. Загальна психологія : підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Либідь, 2005. – 464 с.
8. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.И. Ильин. – СПб.: Питер, 2002. – 512 с.
9. Колесов Д.В. Введение в общую психологию / Д.В. Колесов. – М., Воронеж: МПСИ, 2002. – 736 с.

10. Копець Л. В. Психологія особистості / Л. Копець. – К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2007
11. Климов Е.А. Общая психология. Общеобразовательный курс / Е.А. Климов. – М.: Юнити-Дана, 2001. – 511 с.
12. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – 3-е изд. – М.: Политиздат, 1982. – 304 с.
13. Максименко С.Д. Загальна психологія / С.Д. Максименко. – К.: ЦУЛ, 2004. – 272 с.
14. Моляко В.А. Психология конструкторской деятельности / В.А. Моляко. – М.: Машиностроение, 1983. – 134 с.
15. М’ясоїд П. А. Загальна психологія / М. М’ясоїд [навч. посіб]. – К.: Вища шк., 2006
16. Основи психології [підручн.] / За заг ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – К.: Либідь, 1999
17. Партико Т. Б. Загальна психологія / Т. Партико [навч. пос.]. – К.: Вид. Дім “ІнЮРЕ”, 2008
18. Психологія особистості: Словник-довідник / За ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. – К.: Рута, 2001.

Додаткова:

1. Андреев Л.В. Этюды об инженерном творчестве / Л.В. Андреев. – Днепропетровск: Проминь, 1989. – 222 с.
2. Анцыферова Л.И. Методологические проблемы психологии развития / Л. И. Анцыферова // Принцип развития в психологии / Под ред. Л. И. Анцыферовой. - М.: Наука, 1978. - С.3-20.
3. Балл Г.А. Психология в радиогуманистической перспективе: Избранные работы / Г.А. Балл. – К.: Изд-во Основа, 2006. – 408 с.

4. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства / Д.Белл // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія. – К.: «Либідь», 1996. – С.194-250.
5. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей / Д.Б.Богоявленская – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 320с.
6. Забродин Ю.М. Психология личности и управления человеческими ресурсами / Ю.М.Забродин. – М.: Финстатинформ: КноРус, 2002. – 358 с.
7. Зайчук В.О. Розвиток мислення у процесі засвоєння економічних знань / В.О.Зайчук. — К. : Навчальна книга, 2003. — 88с.
8. Зобов Р.А. Самореализация человека: введение в человекознание: Учеб. Пособие / Р.А.Зобов, В.Н.Келасьев. – СПб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 2001. – 280 с.
9. Корольчук М.С. Основи психології. Опорні конспекти, схеми, методики / М.С.Корольчук, В.М. Крайнюк, В.М. Марченко. – К.: Ніка-центр, 2009. – 320 с.
- 10.Корольчук М.С. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я / М.С. Корольчук. – К.: ІНКОС, 2002. – 272 с.
- 11.Корольчук М.С. Психодіагностика / М.С. Корольчук, В.І. Осьодло. – К.: Ельга; Ніка-Центр, 2008. – 400 с.
- 12.Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності / М.С. Корольчук – К.: Ельга; Ніка-Центр, 2008. – 400 с.
- 13.Лозиця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення / В. С. Лозиця.– – К.: ЕксОБ, 2000. – С. 25-26.
- 14.Леонтьев А. Н. Становление психологии деятельности / А.Н.Леонтьев. – М.: Смысл, 2003. – 440 с.
- 15.Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б.Ф.Ломов. - М.: Наука, 1999. — 444 с.

16. Максименко С. Д. Експериментальна психологія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. Д. Максименко, Е. Л. Носенко ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. - К. : Центр учбової літератури, 2008. - 360 с.
17. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості / С.Д. Максименко. – К.: Видавництво ТОВ «КММ», 2006. – 240 с.
18. Моляко В.А. Психология конструкторской деятельности / В.А. Моляко. – М.: Машиностроение, 1983. – 134 с.
19. Основи психології: Підручник / За заг.ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 1996. – 632 с.